

L'ideal de Baldiri Reixac

L'interès per integrar la música com una disciplina més dins l'escola ve de lluny. El 1745 el pedagog Baldiri Reixac ja tenia en compte l'educació musical dels minyons, per bé que des de feia temps aquest ensenyament disposava dels seus propis canals de transmissió entre els ministrers o les capelles de música. Al segle XIX, tanmateix, a les comarques gironines s'inicia un procés d'institucionalització de l'ensenyament musical que arribarà fins als nostres dies.

Text > JOSEP PUJOL I COLL, professor a l'Escola Superior de Música de Catalunya (ESMUC)

Les *Instruccions per a l'ensenyança de minyons* (1745-1749) que va escriure Baldiri Reixac (Bell-lloc d'Aro, 1703-1781) representen una fita per la seva modernitat pedagògica, ja que al segon volum es dedica un ampli apartat a l'ensenyament de la música com una eina d'esplai i formació integral de l'infant. No s'hi dona una visió professionalitzadora perquè no vol impulsar ningú cap al món dels músics que —ai— podrien animar certs balls i saraus poc honestos; però alhora així també s'allunya d'una perspectiva utilitarista de l'educació. De tota manera, el que s'hi explica és una mica de solfa i sobretot cant pla per formar bons feligresos i, potser, també alguns bons eclesiàstics.

Val a dir, emperò, que el rector d'Ollers no va redactar aquest apartat de les *Instruccions* —potser perquè ell mateix no tenia una formació musical adequada—, de manera que el va encarregar al pare servita Llorenç Melic, de Banyoles. A més, hem de recordar que aquest segon volum de les *Instruccions* va restar inèdit i, per tant, la proposta d'introduir la música dins les escoles no va tenir cap repercussió. De fet, els ensenyaments musicals circulaven per altres vies.

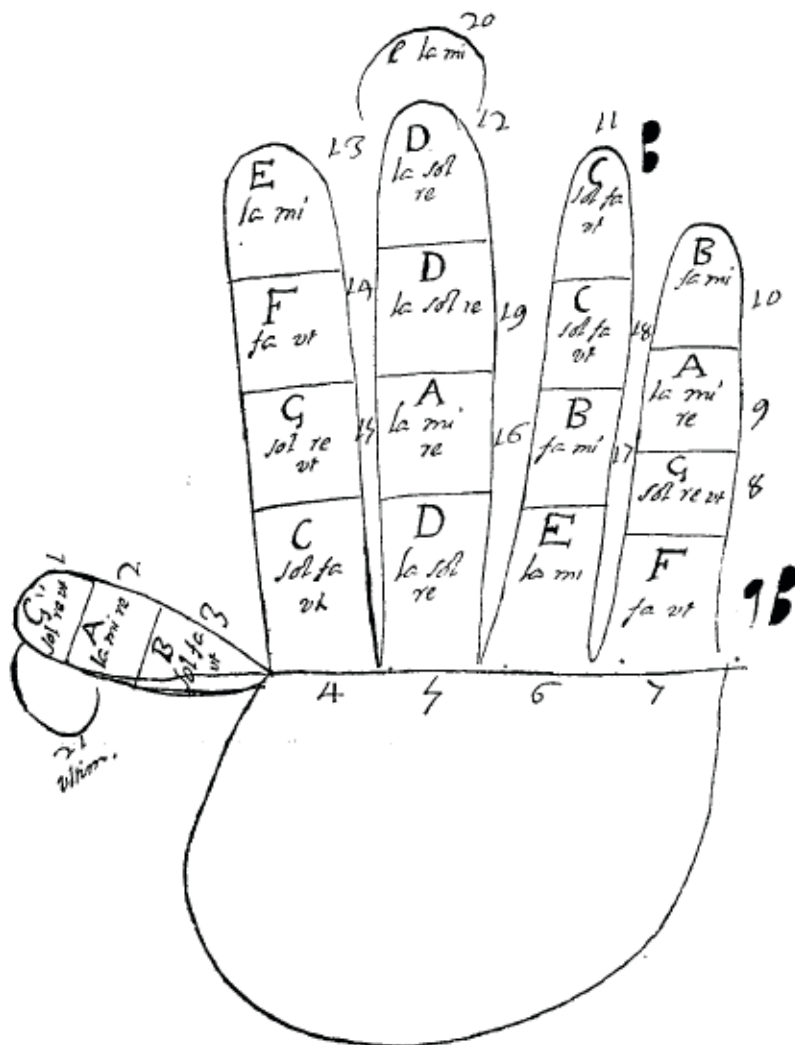
Entre gremis i capelles

Des de l'edat mitjana i fins al segle XIX hi havia dues maneres per formar-se en música. D'una banda, hi havia un ensenyament de tipus gremial entre els ministrers; de l'altra, el que oferien les capelles de música repartides per tot el territori.

A les comarques gironines no esta-

ven pas organitzats en gremis, els músics ministrers, és a dir, els instrumentistes que s'organitzaven en cobles per a balls i aplecs. Però el sistema d'accedir a l'estatus professional s'hi assem-

blava, perquè calien uns coneixements que només es podien obtenir accedint a certs cercles restringits. Aquests cercles sovint es tancaven dins les famílies i formaven nissagues de músics

>> La mà de Guido, per a l'aprenentatge de les notes, a les Instruccions de Reixac.

>> L'escola de música de Peralada, a finals del segle XIX. (Foto: BIBLIOTECA ARXIU DEL PALAU DE PERALADA)

com ho van ser els Rodil a Figueres, els Tomàs i Maimí a la Bisbal, els Serra a Banyoles, o els olotins Anglada, Barberí, Camps, Casademunt, Lamarca, Llor, Moy, Parella, Planella, Roca o Mel, Sala i tants altres. Era una formació encarada cap a l'instrument, tot i que no descartava l'aprenentatge de la solfa, que els possibilitava la col·laboració amb els mestres de capella, quan demanaven reforços per a festivitats especials.

L'altra via d'accés al coneixement musical s'oferia a través de l'església, mitjançant les capelles de cant, sota la direcció d'un mestre de capella, o tan sols un organista si els mitjans eren més modestos. A més de Girona, les més potents eren les d'Olot, Figueres, Torroella de Montgrí, la Bisbal, Peralada, Castelló d'Empúries, Sant Joan de les Abadesses, Ripoll i Puigcerdà. I algunes tenien l'obligació explícita de formar musicalment petits i grans. Els regidors de Begur, per exemple, exigien el 1796 que l'organista «tindrà

l'obligació de ensenyar de solfa, sens estipendi algun, a dos fills de la vila que elegirà dit patró o administrador, i en cas de ser més los fills de vila que voldran apèndrer de solfa, seran extrets a sort de rodolí, i deurà ensenyar als dos que així eixiran sortejats, donant-los una lliçó diària». Era comprensible aquest interès, ja que una formació musical especialitzada obria les portes a una carrera d'organista o mestre de capella, càrrecs cobejats i de gran estabilitat.

Encara hi havia una tercera manera d'educar-se musicalment: l'autoaprenentatge. I no era pas una via menor, en vista de l'èxit que va tenir el *Tractat de guitarra* de Joan Carles Amat, un músic de Monistrol que el va escriure a les darreries del segle XVI. El tractat va conèixer nombroses edicions i traduccions fins al 1819, una de les quals fou la bilingüe de Girona del 1639.

Escoles i diletants decimonònics

Sense saber-ho, la primera escola que

va seguir les indicacions de Baldri Reixac per introduir amb força la música dins l'ensenyament general fou la de Peralada, entre 1875 i 1916. La filantropia dels germans Tomàs i Antoni de Rocabertí els va portar a fundar una moderníssima escola al convent del Carme per a tots els infants del poble, dotada de teatre, gimnàs, biblioteca i instruments per a tota una orquestra. La instrucció musical, a càrrec de Jaume Cervera Marquès, va fomentar moltes vocacions musicals i va convertir l'escola en el planter de la històrica banda, cobla i orquestra La Principal de Peralada.

Així mateix, amb finalitats benèfiques, fou la creació a Girona de l'escola de cecs i sordmuts i alhora acadèmia de música per part de Joan Carreras i Dagas, el 1874. Tradicionalment, la instrucció musical era considerada com una digna sortida professional per als desafortunats, de manera que algunes institucions de beneficència els procuraven sovint aquesta edu-

>> Alumnes de la Granja Salesiana Sant Isidre de Girona durant una classe de música a l'exterior, a principis de segle xx. (Foto: DIPUTACIÓ DE GIRONA. INSPA, CENTRE DE LA IMATGE. FONDS SALESIANS.)

cació, com ho feia també la Casa de Misericòrdia a Girona a mitjans del segle XIX. El mestre Carreras Dagas ja havia impulsat una escola de música a Girona el 1848, de breu durada, i en traslladar-se a la Bisbal el 1880 en bastí una altra que, com a Peralada, fou gresol de músics, com els que van acabar formant una altra cobla històrica, la Principal de la Bisbal.

L'altra escola veterana, pública, encara vigent i exclusivament musical de les comarques gironines va ser l'Escola Municipal de Música d'Olot, avui centenària. Tot i que va començar oficialment el 1918, ja feia anys que a Olot es feien classes de música, a redós de les societats corals. En aquest sentit, els Cors de Clavé, orfeons i corals van ser un instrument important i primerenc a l'hora de difondre arreu l'educació musical. Així, els Catòlics n'oferien als seus socis almenys des de 1892, i l'orfeó de l'Institut Olotí de les Arts també: una classe diària a les seccions d'homes, de nois i «de senyoretetes».

Per a les senyoretetes —i en general per a totes les classes benestants—, l'educació musical era un ornament altament valorat, per això hi posava èmfasi, per exemple, el Colegio de Señoritas de Doña Silvia y M. de los Ángeles de Rementeria, a la Girona del

1856; o el Colegio de San Luis Gonzaga el 1864 a la mateixa ciutat. També hi havia la possibilitat de les classes a domicili, com les que rebien les fa-

mílies de les classes dirigents. Sabem que durant dècades els membres de la casa Carles de Girona van rebre una acurada educació musical, que fins i tot va incloure estades a l'estranger en escoles on la música era una disciplina important, com les que va fer Joaquim de Carles amb els paüls de Carcassona i als jesuïtes de Niça, on va coincidir amb un altre noble gironí i compositor, el bisbalenc Melcior de Ferrer.

Música per a tothom

De vegades, iniciatives nascudes a redós d'ateneus i societats recreatives aconseguïen dinamitzar la vida musical de molts pobles, com la cobla orquestra que s'originà amb el jovent d'Espolla a partir de 1915 mitjançant la societat Pirenaica, gràcies al talent de Narcís Sala, sabater i músic.

Però encara faltava temps perquè els ideals de Baldri Reixac d'introduir la música dins l'educació general s'acomplissin. Per bé que l'ensenyament primari fou obligatori des del 1857 amb la Llei Moyano, la música no s'hi va preveure fins ben entrat el segle XX. L'Escola Normal de Girona va començar a formar musicalment els mestres a par-

>> Una audició musical a casa de la família Audouard, a la Girona de 1915. (Foto: AJUNTAMENT DE GIRONA. CRDI. LLEÓ AUDOUARD DEGLAIRE.)

tir de 1914, amb uns resultats, val a dir-ho, força migrats. Per compensar-ho, l'Ajuntament de Girona va anar proporcionant professors de música per a les escoles de primària, provinents de l'Escola Municipal de Belles Arts, com Dolors Jordà, Josep Cantó, Josep Baró i Güell o Francesc Casellas, aquest darrer, autor de remarcables materials pedagògics. En paral·lel, alguns d'ells impartien classes particulars al seu domicili, i juntament amb centres com l'Acadèmia Mollera complementaven l'ensenyament musical a la ciutat abans de la guerra. Casos a part foren els professors i centres influïts per la pedagogia Jaques-Dalcroze, adaptada per Joan Llongueres a Catalunya, com ho foren Narcís Masó amb la seva escola de s'Agaró, i Concepció Carreras a la d'Olot.

Entretant, la formació d'alguns instrumentistes circulava per altres vies, com la que impartien a Calonge Pepet Mercader, Rafel Colom o Josep Sardó i el seu fill Pere, preparant els components de moltes cobles. I a Girona, si l'alcalde Emili Grahit havia insistit tant des del 1888 a l'hora de crear una escola de música, i que finalment es va aprovar el 1892, era perquè nodrís de músics el teatre i per a una hipotètica banda municipal. Els anhels d'una escola de música professionalitzadora a la capital de la demarcació foren perseverants durant els anys previs a la República, dins el marc d'un ambient cultural i musical en ebullició, i en especial per la insistència de Francesc Civil i Francesc Casellas. La proposta municipal començà a concretar-se el 1923, però se li va anar donant voltes fins als anys trenta. Se'n discutia l'ambició pressupostària, l'enfocament, si calia ensenyar-hi instruments de cobla, la definició institucional com a conservatori o escola municipal, fins que se'ls tirà la guerra al damunt. En la immediata postguerra, Francesc Civil va tornar a insistir-hi, i, a empentes i rodolons i amb molt voluntarisme, una escola provincial de música va començar a funcionar des del 1942, amb la col·laboració de Ramon Arnau i Josep Saló. Tal com ho ha historiografiat detalladament Lluís Brugués, els esforços per tenir l'estatus oficial de conservatori van consolidar-la el 1955. Naixia el Conservatori de Girona —batejat per decret *Isaac Albéniz*—, des de llavors un centre de referència en la vida musical de la demarcació.

>> La poetessa i professora olotina Concepció Carreras, una de les introductores del mètode Jaques-Dalcroze a la demarcació gironina. (Foto: ACGAX. SERVEI D'IMATGES. FONS FOTOGRAFIA GOTARDE. CARMÉ GOTARDE CAMPS.)

Els anys a venir, sobretot des del restabliment democràtic, van ser una història de creixement i diversificació dels estudis musicals en àmbits, centres i

ambicions, una mostra dels quals es presenten a les pàgines d'aquest dossier, sense poder donar compte exhaustiu de totes les possibilitats existents.